

Instructiestation

Vaginaal onderzoek

Algemene gegevens

<i>ICPC-code(s)</i>	:	Q00722 - X01
<i>Duur station</i>	:	20 minuten
<i>Auteur</i>	:	P. de Graaf
<i>Herkomst</i>	:	Divisie Julius voor Gezondheidswetenschappen en Eerstelijns Geneeskunde
<i>Datum laatste correctie</i>	:	Januari 2008

Dit station kwam tot stand op basis van literatuurstudie/praktijkervaring/consensusdiscussie binnen de werkgroep Vaardigheden van de Huisartsopleiding Utrecht

Literatuur

- Lunsen HW van. Wie is bang voor het gynaecologisch onderzoek. Dissertatie Groningen.
- Essed GGM e.a. Het gynaecologisch onderzoek. Uit: Lege Artis. Utrecht: Bunge, 1989.

Opmerkingen:

Dit station oefenen de aios op getrainde proefpersonen.

Benodigdheden

Observator	:	aios
Simulatiepatiënt	:	vrouw
Materialen	:	<ul style="list-style-type: none"> - onderzoektafel, halfzittend, op te klappen - speculum (passend formaat), wegwerp - warm water, glijmiddel - handschoenen - goede lichtbron (verrijdbare statief-lamp) - voetenbankje

Informatie voor de aios

Doel

In dit station wordt getoetst of u in staat bent om op correcte wijze een gynaecologisch onderzoek uit te voeren bij de vrouw.

Situatie

Een vrouw van 35 jaar klaagt over overvloedige bloederige vaginale afscheiding, tevens jeukt de vagina uitwendig. Zij is medisch bekend met subsereuze myomen.

Opdracht aan de kandidaat

Je wilt een speculumonderzoek en bimanueel vaginaal onderzoek verrichten. Zeg hardop wat je denkt en doet bij het onderzoek. Geef speciale aandacht aan het aspect bejegening van de patiënte in alle fases van het onderzoek. Noem ook mogelijke pathologische bevindingen waarnaar je zoekt. Maak duidelijk onderscheid wanneer je je tot de "patiënt" richt (bejegening) en wanneer tot de observator (hardop denken).

Informatie voor de observator

Let zowel op alle in de scoringslijst genoemde items als nog eens extra op een soepel verloop van de verschillende fasen van het onderzoek en de juiste bejegening van de patiënt.

Instructie aan de (simulatie)patiënt

U bent een vrouw van 35 jaar en klaagt over overvloedige bloederige vaginale afscheiding. U geeft feedback aan de onderzoekende aios t.a.v. onderzoek en bejegening. Geef duidelijk aan wanneer de onderzoeker een eileider aanraakt. Vervolgens helpt u bij invulling en bespreking van de scoringslijst.

Scoringslijst

Toetsdatum :

Aios/groep :

Observator :

	niet gedaan	fout gedaan	goed gedaan
Inspectie			
<i>De aios</i>			
1	☐	☐	☐
vertelt de patiënt wat er gaat gebeuren (eventueel na- vragen over eerdere ervaring met dit onderzoek en er tegen opzien)			
2	☐	☐	☐
vraagt het onderlichaam te ontbloten en te gaan liggen met billen op de rand van de onderzoekbank, voeten op- zij of in steunen te zetten			
3	☐	☐	☐
of: liggen op onderzoeksbank met opgetrokken knieën			
4	☐	☐	☐
trekt handschoenen aan en maakt toucheervinger glad met warm water of glijmiddel			
5	☐	☐	☐
geeft de vrouw eventueel gelegenheid zelf mee te kijken m.b.v. een spiegel			
Let op:			
6	☐	☐	☐
- beharingspatroon, huidafwijkingen, parasieten			
7	☐	☐	☐
- labia majora: vorm, grootte, zwellingen, laesies (afwijkingen worden gepalpeerd)			
8	☐	☐	☐
- spreidt de labia majora m.b.v. duim en wijsvinger van een hand			
en let op:			
9	☐	☐	☐
- labia minora: vorm, grootte, zwellingen, laesies, hy- giëne			
10	☐	☐	☐
- clitoris: vorm, grootte			
11	☐	☐	☐
- vestibulum: epitheel, laesies, uitvoergangen, klieren Bartholini			
12	☐	☐	☐
- ostium urethrae: aspekt, uitvloed, eversie			
13	☐	☐	☐
- uitvoergangen para-urethrale klieren van Skene			
14	☐	☐	☐
- introïtus vaginae en hymen (resten) let op positie voor- en achterwand van de vagina en urineverlies): kleur, aspekt, afscheiding			
15	☐	☐	☐
- idem bij persen (prolaps?) of hoesten (urineverlies?)			
16	☐	☐	☐
- perineum: huid, littekens, laesies, fistels, zwellingen			

	niet gedaan	fout gedaan	goed gedaan
Speculumonderzoek			
<i>De aios</i>			
17	☐	☐	☐
18	☐	☐	☐
19	☐	☐	☐
20	☐	☐	☐
21	☐	☐	☐
22	☐	☐	☐
23	☐	☐	☐
24	☐	☐	☐
25	☐	☐	☐
26	☐	☐	☐
27	☐	☐	☐
28	☐	☐	☐
Inspecteert en beoordeelt de portio en let op:			
29	☐	☐	☐
30	☐	☐	☐
31	☐	☐	☐
32	☐	☐	☐
33	☐	☐	☐
34	☐	☐	☐
Trekt het speculum terug:			
35	☐	☐	☐
36	☐	☐	☐
37	☐	☐	☐
38	☐	☐	☐
39	☐	☐	☐
40	☐	☐	☐

	niet gedaan	fout gedaan	goed gedaan
41 - sluit het speculum	☐	☐	☐
42 - en verwijdert het in schuine stand en met druk op de commissura posterior	☐	☐	☐
Bimanueel vaginaal onderzoek			
43 trekt een handschoen aan en gebruikt glijmiddel of water op de 2e en 3e vinger	☐	☐	☐
44 gaat staan, met een voet op het voetenbankje, elleboog steunend op de knie	☐	☐	☐
45 spreidt en eleveert labia minora met de andere hand	☐	☐	☐
46 vraagt patiënte licht te persen (en benoemt eventuele prolaps naar gradering)	☐	☐	☐
47 brengt de vingers van toucherende hand in twee tempi in	☐	☐	☐
48 drukt op commissura posterior en zorgt ervoor niet onnodig op urethra of clitoris te drukken (duim gebogen)	☐	☐	☐
49 vraagt de vrouw na passage van de introïtus op te houden met persen	☐	☐	☐
Beoordeelt de vaginawanden			
50 - bij het ingaan de voorwand	☐	☐	☐
51 - bij het terugtrekken de achterwand	☐	☐	☐
52 let op zwellingen, laesies, drukpijnlijkheid, cèles (ook met persen)	☐	☐	☐
53 let op diepte, vorm, oppervlakte, inhoud van fornices	☐	☐	☐
Beoordeelt de portio en let op:			
54 - vorm, grootte, oppervlak, drukpijnlijkheid en positie	☐	☐	☐
55 - mobiliteit, slingerpijn en opstootpijn	☐	☐	☐
56 palpeert de uterus (nu bimanueel) door de volaire zijde van beide vingers op de portio en de uitwendige hand boven de symphyse te leggen. Deze laatste brengt ("veegt") de uterus in de richting van de toucherende hand	☐	☐	☐
57 beoordeelt de stand van de uterus (z. toelichting) en	☐	☐	☐
58 voorwand, achterwand, stand, vorm, grootte, consistentie, oppervlak, beweeglijk en drukpijnlijkheid	☐	☐	☐
59 test de beweeglijkheid van de uterus door hem heen en weer bewegen tussen 2 vingers ter weerszijden van de portio en de uitwendige hand die de fundus omvat	☐	☐	☐
60 beoordeelt de parametria door de vingers in de laterale fornices te leggen en de uitwendige vlakke hand er naar te bewegen vanaf rostaal	☐	☐	☐
61 maakt geleidelijk scheppende beweging van vingers van beide handen naar elkaar toe, zolang tot ovarium is gevonden of het kleine bekken is afgetast	☐	☐	☐

	niet gedaan	fout gedaan	goed gedaan
62 waarschuwt de patiënt voor het normale ovariumgevoel tijdens onderzoek	☐	☐	☐
63 beoordeelt het ovarium en bepaalt vorm, grootte, oppervlak, consistentie (dit is vaak niet goed mogelijk)	☐	☐	☐
64 trekt geleidelijk de vingers terug onder beoordeling van de achterwand; bekijk de handschoen op aspect slijm en eventueel bloed	☐	☐	☐

Algemene indruk	slecht	matig	goed
	☐	☐	☐

Scoringslijst bejegening

(in te vullen door onderzochte persoon)

	niet	enigs- zins	goed
Geeft duidelijke uitleg van tevoren	☐	☐	☐
Geeft duidelijke uitleg tijdens het onderzoek	☐	☐	☐
Geeft leiding aan de "samenwerking" met patiënte	☐	☐	☐
Staat open voor vragen en opmerkingen van patiënte tijdens het onderzoek	☐	☐	☐
Heeft aandacht voor de persoon van patiënte	☐	☐	☐
Patiënte voelt zich met respect bejegend	☐	☐	☐
Patiënte voelt zich op haar gemak bij deze aios	☐	☐	☐

Opmerkingen observator:

Toelichting:

De stand van de uterus:

- indien voelbaar met uitwendige hand is sprake van anteversie;
- indien voelbaar met twee vingers in de voorste fornix: anteversie;
- indien voelbaar met twee vingers in de achterste fornix: retroversie.

In anteversie kan de uterus voor een groot gedeelte bij bimanueel vaginaal onderzoek afgetast worden en de rest middels recto vaginaal toucher.

In retroversie kan de uterus, mits mobiel, met een vinger op de portio en een in fornix posterior opgedrukt worden, als men de uterus beter wil kunnen beoordelen.

Gradering van prolaps van de vagina (voor- en/of achterwand):

- graad 1: lichte protusie (bij persen) tot aan introitus vaginae
- graad 2: tot voorbij de introitus, maar niet als 3
- graad 3: totale prolaps: vagina is geëverteerd, portio bevindt zich buiten de vagina.

